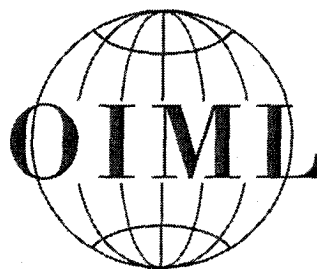

Starptautisko reglamentētās metroloģijas terminu vārdnīca

TERMINU SARAKSTS

0 Vispārīgie un pamattermini metroloģijā

1 Pamattermini reglamentētajā metroloģijā

1.1 metroloģija

1.2 reglamentētā metroloģija

1.3 metroloģiskais nodrošinājums

2 Reglamentētās metroloģijas darbības

2.1 reglamentētā metroloģiskā kontrole

2.2 mērīšanas līdzekļu reglamentētā kontrole

2.3 metroloģiskā uzraudzība

2.4 metroloģiskā ekspertīze

2.5 tipa (modeļa) novērtēšana

2.6 tipa apstiprinājums

2.7 tipa apstiprinājums ar ierobežotu darbību

2.8 pārbaude atbilstībai apstiprinātajam tipam

2.9 tipa apstiprinājuma atzīšana

2.10 tipa apstiprinājuma atcelšana

2.11 mērīšanas līdzekļa atbilstības novērtēšana

2.12 iepriekšēja pārbaude

2.13 mērīšanas līdzekļa verificēšana

2.14 verificēšana, atlasot paraugus

2.15 pirmreizējā verificēšana

2.16 atkārtotā verificēšana

2.17 obligātā periodiskā verificēšana

2.18 brīvprātīgā verificēšana

2.19 mērīšanas līdzekļa izbrāķēšana

2.20 verificēšanas atzīšana

2.21 mērīšanas līdzekļa inspicēšana

2.22 inspicēšana, atlasot paraugus

2.23 zīmogošana

2.24 verificēšanas atzīmes dzēšana

3 Dokumenti un atzīmes reglamentētajā metroloģijā

3.1 metroloģijas likumdošana

3.2 tipa apstiprinājuma sertifikāts

3.3 verificēšanas sertifikāts

3.4 metroloģiskās ekspertīzes sertifikāts

3.5 paziņojums par izbrāķēšanu

3.6 mērvienības etalona dokumentācija

3.7 verificēšanas atzīme

3.8 izbrāķēšanas atzīme

3.9 zīmogojums

3.10 tipa apstiprinājuma zīme

4 Mērvienības un mērīšanas līdzekļi

4.1 reglamentētās mērvienības

4.2 Starptautiskā mērvienību sistēma, SI

4.3 reglamentētā kārtībā kontrolēts mērīšanas līdzeklis

4.4 verificējams mērīšanas līdzeklis

4.5 apstiprināts tips

4.6 apstiprināta tipa paraugs

4.7 verificēšanas iekārta

0 VISPĀRĪGIE UN PAMATTERMINI METROLOĢIJĀ

OIML pilnībā ir akceptējusi Starptautisko metroloģijas terminu vārdnīcā (VIM, 1993) iekļautos terminus un definīcijas un tie ir lietojami reglamentētās metroloģijas jomā.

Tāpēc šajā dokumentā šie termini atkārtoti nav iekļauti, izņemot gadījumus, kad dota konkrēta atsauce uz VIM.

1 PAMATTERMINI REGLAMENTĒTAJĀ METROLOĢIJĀ

1.1

metroloģija

zinātne par mērīšanu [VIM 2.2.]

1.2

reglamentētā metroloģija

metroloģijas daļa, kas attiecas uz darbībām, kuras izriet no obligātām ar likumu noteiktām un mērīšanu, mērvienībām, mērīšanas līdzekļiem un mērīšanas metodēm saistītām prasībām un kuras veic kompetentas institūcijas

PIEZĪMES

- 1 Dažādās valstīs reglamentētās metroloģijas darbības sfēra var būt atšķirīga.
- 2 Par reglamentētās metroloģijas darbībām vai kādu to daļu atbildīgās kompetentās institūcijas parasti sauc par reglamentētās metroloģijas dienestiem.

1.3

metroloģiskais nodrošinājums

normatīvie akti, tehniskie līdzekļi un nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu mērīšanas rezultātu ticamību reglamentētajā metroloģijā

2 REGLAMENTĒTĀS METROLOĢIJAS DARBĪBAS

2.1

reglamentētā metroloģiskā kontrole

reglamentētās metroloģijas darbību kopums, kas sekmē metroloģisko nodrošinājumu

PIEZĪME

Reglamentētā metroloģiskā kontrole ietver:

- mērīšanas līdzekļu reglamentēto kontroli,
- metroloģisko uzraudzību,
- metroloģisko ekspertīzi.

2.2.

mērīšanas līdzekļu reglamentētā kontrole

termins vispārīgam apzīmējumam reglamentētām darbībām, kurām mērīšanas līdzekļi var tikt pakļauti, piemēram, tipu apstiprināšana, verificēšana u.c.

2.3

metroloģiskā uzraudzība

kontrolē, kuru realizē attiecībā uz mērīšanas līdzekļu ražošanu, importu, uzstādīšanu, lietošanu, uzturēšanu un remontu, un kuru veic, lai pārbaudītu, vai mērīšanas līdzekļi tiek pareizi lietoti saskaņā ar metroloģijas likumiem un noteikumiem

PIEZĪME

Metroloģiskā uzraudzība ietver fasēto preču uz iesaiņojuma uzrādītā un faktiskā satura daudzuma atbilstības kontroli.

2.4

metroloģiskā ekspertīze

visas darbības ar mērķi pārbaudīt un pierādīt, piemēram, lai liecinātu tiesā, mērīšanas līdzekļa stāvokli un noteikt tā metroloģiskos raksturojumus, tajā skaitā atsaucoties uz atbilstošajām ar likumu noteiktajām prasībām

2.5

tipa (modeļa) novērtēšana

mērīšanas līdzekļu noteikta tipa (modeļa) viena vai vairāku paraugu sistemātiska pārbaude un testēšana saskaņā ar dokumentētām prasībām, lai noteiktu, vai tipu var apstiprināt, rezultātus iekļaujot novērtēšanas pārskatā

PIEZĪME

“Modelis” reglamentētajā metroloģijā tiek lietots tādā pašā nozīmē kā “tips”; turpmāk tiek lietots tikai “tips”.

2.6

tipa apstiprinājums

ar novērtēšanas pārskatu pamatots juridiski saistošs lēmums, ka mērīšanas līdzekļa tips atbilst attiecīgajām ar likumu noteiktajām prasībām un ir derīgs lietošanai noteiktajā reglamentētajā jomā, paredzot, ka tas noteiktu laika periodu nodrošinās ticamus mērīšanas rezultātus

2.7

tipa apstiprinājums ar ierobežotu darbību

mērīšanas līdzekļa tipa apstiprinājums, kas saistīts ar vienu vai vairākiem noteiktiem ierobežojumiem, piemēram:

- derīguma termiņu,
- noteikta mērīšanas līdzekļa skaita apstiprinājumu,
- pienākumu informēt kompetentas institūcijas par katra mērīšanas līdzekļa uzstādīšanas vietu,
- mērīšanas līdzekļa izmantošanu

2.8

pārbaude atbilstībai apstiprinātajam tipam

mērīšanas līdzekļa pārbaudes daļa, kuru veic, lai pārliecinātos par tā atbilstību apstiprinātajam tipam

2.9

tipa apstiprinājuma atzīšana

juridisks lēmums, kuru puse pieņem vienpusēji vai pamatojoties uz div- vai daudzpusējo vienošanos atzīt otras puses izdoto tipa apstiprinājumu kā atbilstošu attiecīgajām reglamentētajām prasībām, neizdodot jaunu tipa apstiprinājuma sertifikātu

2.10

tipa apstiprinājuma atcelšana

lēmums, kas atceļ tipa apstiprinājumu

PIEZĪME

Atcelšanas pamatojums var būt:

- tipa izmaiņas,
- apstākļi, kas ietekmē metroloģisko darbības ilgumu un/vai ticamību,
- faktori, kas izmaina ar likumu noteiktos mērīšanas līdzekļa metroloģiskos raksturojumus, un kuri kļuvuši zināmi tikai pēc oficiālā tipa apstiprinājuma piešķiršanas.

2.11

mērīšanas līdzekļa atbilstības novērtēšana

mērīšanas līdzekļu testēšana un novērtēšana, lai pārliecinātos par atsevišķa mērīšanas līdzekļa, partijas vai izgatavošanas sērijas atbilstību ar likumu attiecīgajam mērīšanas līdzekļu tipam noteiktajām prasībām

PIEZĪME

Atbilstības novērtēšana attiecas ne tikai uz metroloģiskajām prasībām, bet arī prasībām attiecībā uz:

- drošību,
- elektromagnētisko saderību,
- programmatūru,
- ērtu lietošanu,
- marķējumu u.c.

2.12

iepriekšēja pārbaude

mērīšanas līdzekļa, kura verificēšana tiks pabeigta uzstādīšanas vietā, noteiktu sastāvdaļu atsevišķa pārbaude vai mērīšanas līdzekļa pārbaude, kas veikta pirms mērīšanas līdzekļa komplektēšanas ar noteiktām sastāvdaļām

2.13

mērīšanas līdzekļa verificēšana

procedūra (kas atšķiras no tipa apstiprināšanas), kura ietver pārbaudi, zīmogošanu un/vai verificēšanas sertifikāta izdošanu, kas apliecina un apstiprina mērīšanas līdzekļa atbilstību ar likumu noteiktajām prasībām

2.14

verificēšana, atlasot paraugus

mērīšanas līdzekļu viendabīgas partijas verificēšana, pamatojoties uz statistiski atbilstoša paraugu skaita, kas ņemts no noteikta mērīšanas līdzekļu daudzuma, ievērojot nejaušas izvēles principu, pārbaudes rezultātiem

2.15

pirmreizējā verificēšana

iepriekš neverificēta mērīšanas līdzekļa verificēšana

2.16

atkārtotā verificēšana

mērīšanas līdzekļa verificēšana pēc iepriekšējās verificēšanas, kas ietver:

- obligāto periodisko verificēšanu,
- verificēšanu pēc remonta

PIEZĪME

Mērīšanas līdzekļa atkārtotu verificēšanu var veikt pirms beidzies iepriekšējās verificēšanas derīguma termiņš, pēc lietotāja (īpašnieka) pieprasījuma vai gadījumos, kad tiek atzīts, ka vairs nav spēkā mērīšanas līdzekļa verificēšana.

2.17

obligātā periodiskā verificēšana

mērīšanas līdzekļa atkārtota verificēšana, kuru veic periodiski noteiktos laika intervālos saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto procedūru

2.18

brīvprātīgā verificēšana

verificēšana, kas neizriet no obligātajām prasībām

2.19

mērīšanas līdzekļa izbrāķēšana

lēmums par to, ka mērīšanas līdzeklis neatbilst ar likumu noteiktajām verificēšanas prasībām, aizliedzot tā lietošanu gadījumos, kad nepieciešama obligātā verificēšana

2.20

verificēšanas atzīšana

juridisks lēmums, kuru puse pieņem vienpusēji vai pamatojoties uz div- vai daudzpusējo vienošanos atzīt otras puses izdoto verificēšanas sertifikātu un/vai uzlikto verificēšanas atzīmi kā atbilstošu attiecīgajām prasībām

2.21

mērīšanas līdzekļa inspicēšana

mērīšanas līdzekļa pārbaude, lai pārliecinātos par sekojošo vai daļu no tā:

- par verificēšanas atzīmes un/vai sertifikāta derīgumu,
- par to, vai zīmogojums nav bojāts,
- par to, vai pēc verificēšanas mērīšanas līdzeklis nav acīmredzami pārveidots,
- vai kļūdas nepārsniedz ekspluatācijā maksimāli pieļaujamās kļūdas

PIEZĪME

Mērīšanas līdzekļa inspicēšanu var izdarīt tikai pēc tā verificēšanas.

2.22

inspicēšana, atlasot paraugus

mērīšanas līdzekļa viendabīgas partijas inspicēšana, pamatojoties uz statistiski atbilstoša paraugu skaita, kas ņemts no noteikta mērīšanas līdzekļu daudzuma, ievērojot nejaušas izvēles principu, novērtēšanas rezultātiem

2.23

zīmogošana

vienas vai vairāku atzīmju uzlikšana, kuras aprakstītas punktos 3.7, 3.8., 3.9 un 3.10

PIEZĪMES

- 1 Verificēšanas atzīmes un zīmogojums var tikt apvienoti.
- 2 Ražotājs var būt pilnvarots uzlikt citas atzīmes.

2.24

verificēšanas atzīmes dzēšana

verificēšanas atzīmes anulēšana gadījumos, kad tiek konstatēta mērīšanas līdzekļa neatbilstība ar likumu noteiktajām prasībām

3 DOKUMENTI UN ATZĪMES REGLAMENTĒTAJĀ METROLOĢIJĀ

3.1

metroloģijas likumdošana

normatīvie akti un noteikumi, kuros ar likumu noteiktas reglamentētās mērvienības un reglamentētās metroloģijas programmu un darbības organizatoriskā struktūra

3.2

tipa apstiprinājuma sertifikāts

dokuments, kas apliecina tipa apstiprinājuma piešķiršanu

3.3

verificēšanas sertifikāts

dokuments, kas apliecina, ka mērīšanas līdzekļa verificēšanas rezultātu ir pozitīvi

3.4

metroloģiskās ekspertīzes sertifikāts

dokuments, kuru izdevusi un reģistrējusi pilnvarota institūcija, norādot metroloģiskās ekspertīzes veikšanas nosacījumus un sniedzot veikto pētījumu pārskatu un iegūtos rezultātus

3.5

paziņojums par izbrāķēšanu

dokuments, kurā konstatēts, ka mērīšanas līdzeklis neatbilst vai vairāk neatbilst būtiskākajām ar likumu noteiktajām prasībām

3.6

mērvienības etalona dokumentācija

visi etalonam pievienotie vai ar to saistītie dokumenti, kuros aprakstīti tā tehniskie un metroloģiskie raksturojumi un norādīti etalona uzglabāšanas, uzturēšanas un lietošanas nosacījumi un metodes

3.7

verificēšanas atzīme

atzīme, kuru uzliek mērīšanas līdzeklim, lai apstiprinātu pozitīvus mērīšanas līdzekļa verificēšanas rezultātus

PIEZĪME

Verificēšanas atzīme var identificēt atbildīgo verificēšanas institūciju un/vai uzrādīt verificēšanas gadu vai datumu, vai verificēšanas termiņa izbeigšanās datumu.

3.8

izbrāķēšanas atzīme

atzīme, kuru uzskatāmā veidā uzliek mērīšanas līdzeklim, lai norādītu, ka mērīšanas līdzeklis neatbilst ar likumu noteiktajām prasībām, vienlaicīgi anulējot iepriekš uzlikto verificēšanas atzīmi

3.9

zīmogojums

atzīme, kas paredzēta, lai nepieļautu jebkuru mērīšanas līdzekļa nesankcionētu modificēšanu, pārregulēšanu, sastāvdaļu noņemšanu u.c.

3.10

tipa apstiprinājuma zīme

zīme, kuru uzliek mērīšanas līdzeklim, lai apliecinātu tā atbilstību apstiprinātajam tipam

4 MĒRVIENTĪBAS UN MĒRĪŠANAS LĪDZEKĻI

4.1

reglamentētās mērvienības

mērvienības, kuru lietošanu pieprasa vai pieļauj normatīvie akti

PIEZĪME

Reglamentētās mērvienības var būt:

- SI sistēmas mērvienības,
- to decimāldaudzkārtņi un daļas, kas uzrādītas lietošanai kā SI prefiksi,
- ar attiecīgiem noteikumiem noteiktas ārpus SI mērvienības.

4.2

Starptautiskā mērvienību sistēma, SI

koherenta mērvienību sistēma, kuru pieņēmusi un rekomendējusi Ģenerālā svaru un mēru konference (CGPM) [VIM 1.12]

4.3

reglamentētā kārtībā kontrolēts mērīšanas līdzeklis

mērīšanas līdzeklis, kas atbilst aprakstītām prasībām, tajā skaitā reglamentētās metroloģijas prasībām

4.4

verificējams mērīšanas līdzeklis

apstiprināta tipa mērīšanas līdzeklis vai noteiktai specifikācijai atbilstošs mērīšanas līdzeklis, kurš var tikt atbrīvots no tipa apstiprināšanas

4.5

apstiprināts tips

noteikts mērīšanas līdzekļa modelis vai to sērija, kas atļauta lietot reglamentētajā sfērā, ko apliecina izdotsis tipa apstiprinājuma sertifikāts

4.6

apstiprināta tipa paraugs

apstiprināta tipa mērīšanas līdzeklis, kas viens pats vai kopā ar atbilstošo dokumentāciju kalpo par referenci, piemēram, lai kontrolētu mērīšanas līdzekļu atbilstību apstiprinātajam tipam

4.7

verificēšanas iekārta

mērīšanas līdzekļu verificēšanai lietojama iekārta, kas atbilst ar likumu noteiktajām prasībām

ALFABĒTISKAIS RĀDĪTĀJS

A

apstiprināta tipa paraugs	4.6
apstiprināts tips	4.5
atkārtotā verificēšana	2.16

B

brīvprātīgā verificēšana	2.18
--------------------------------	------

D

Dokumenti un atzīmes reglamentētajā metroloģijā	3
--	----------

I

iepriekšēja pārbaude	2.12
inspicēšana, atlasot paraugus	2.22
izbrāķēšanas atzīme	3.8

M

mērīšanas līdzekļa atbilstības novērtēšana	2.11
mērīšanas līdzekļa inspicēšana	2.21
mērīšanas līdzekļa izbrāķēšana	2.19
mērīšanas līdzekļa verificēšana	2.13
mērīšanas līdzekļu reglamentētā kontrole	2.2
mērvienības etalona dokumentācija	3.6
Mērvienības un mērīšanas līdzekļi	4
metroloģija	1.1
metroloģijas likumdošana	3.1
metroloģiskā ekspertīze	2.4
metroloģiskā uzraudzība	2.3
metroloģiskais nodrošinājums	1.3
metroloģiskās ekspertīzes sertifikāts	3.4

O

obligātā periodiskā verificēšana	2.17
--	------

P

Pamattermini reglamentētajā metroloģijā	1
paziņojums par izbrāķēšanu	3.5
pārbaude atbilstībai apstiprinātajam tipam	2.8
pirmreizējā verificēšana	2.15

R

reglamentētā kārtībā kontrolēts mērīšanas līdzeklis	4.3
reglamentētā metroloģija	1.2
reglamentētā metroloģiskā kontrole	2.1
reglamentētās mērvienības	4.1
Reglamentētās metroloģijas darbības	2

S

Starptautiskā mērvienību sistēma, SI	4.2
--	-----

T

tipa apstiprinājuma atcelšana	2.10
tipa apstiprinājuma atzīšana	2.9
tipa apstiprinājuma sertifikāts	3.2
tipa apstiprinājuma zīme	3.10
tipa apstiprinājums	2.6
tipa apstiprinājums ar ierobežotu darbību	2.7
tipa (modeļa) novērtēšana	2.5

V

verificējams mērīšanas līdzeklis	4.4
verificēšana, atlasot paraugus	2.14
verificēšanas atzīme	3.7
verificēšanas atzīmes dzēšana	2.24
verificēšanas atzīšana	2.20
verificēšanas iekārta	4.7
verificēšanas sertifikāts	3.3
Vispārīgie un pamattermini metroloģijā	0

Z

zīmogojums	3.9
zīmogošana	2.23